

Wij peddelden verder, al hadden we goed gemerkt, dat onze vriendelijke groet onbeantwoord was gebleven. Vrouw Poppe keek ook al zwart. Op onze vraag of we nog eens in de berg mochten zei ze: — datmu'j de baos vraogen — Dat voorspelde niet veel goeds; waarvan we de oorzaak nog maar niet konden verklaren. We meenden ons nog wel uitgesloofd te hebben door al de jonge Popjes op een aanzichtkaart te zetten. Maar 't was glad mis. Om ons aan den veiligen kant te houden, stelden we een van de jongens voor, zijn vader te vragen of we bij de uilen mochten. We gaven tien cent fooi. Dadelijk rammelde hij op zijn fiets door de bongerd naar vader. Hij was in een ommezien terug. — Ie mut zelf bie vae kom'n — Weg dubbeltje en welk verlies hing ons nog wel meer boven het hoofd. Nu weet ik niet of het u wel eens overkomen is, dat een Overijsselsche of Geldersche boer, u iets wil duidelijk maken, waarbij hij een lange draad spint, waarvan de inleiding, de uiteenzetting en het doel hopeloos zoek is. Dan verbergen ze iets, waar je niet zoo gemakkelijk achter komt. Ik zou het gesprek met boer Poppe hier gaarne weergeven, doch het dialect zou er dan noodig bij moeten en de mimiek van z'n lolligen kop. Zijn betoog kwam in 't kort hierop neer, dat ik er van doordrongen moest zijn, dat hij de wet even goed kende als ik, dat hij de uilen den nek zou omdraaien als hij nog meer gesnuffel onder de kap kreeg.

De bureu mompelden van een proces-verbaal en gekke kunsten om hem te laten werken en zijn knecht voor anderen fratsen te laten maken. Het gelukte mij, hem een Cadena in zijn hoofd te duwen, dat stuitte de woordenvloed. Enkele minuten later zat ik boven in de hooimijt, bij vijf blazende uilskuikens. Het kleinste mormel was spoorloos verdwenen. Vier wilden er slechts gekiekt worden de andere was al zoo veel mans dat hij omhoog vloog en zich tegen de rieten bergkap vastklampte. Zonder twijfel zullen deze kerkuilen in gezelschap van pa en ma spoedig boven de Vreugderijkewaard en omliggende polders gaan om opruiming te houden onder de nog altijd bruiloft vierende muizen.

Zwolle.

J. A. VERWEIJ.

NATUURBESCHERMING

EN BOSCHBOUW.

Het aardige artikel van Ir. W. G. v. d. Kloot in de Levende Natuur van 1 Augustus strookt zoozeer met mijne eigen gedachten en ervaringen op het gebied van Natuurbescherming en ontginning, dat het mij heeft aangespoord om daarover ook eens mijn eigen ideeën op schrift te stellen.

Onze twintigste eeuw is reeds herhaaldelijk tot „machine-age” bestempeld geworden. Deze benaming is ontstaan als gevolg van het steeds in omvang en grootte toenemende aantal machines die ons dagelijks werk verrichten, maar ook — en dat is veel belangrijker — van de neiging om 's menschen werk en bedrijvigheid meer en meer tot die eener machine te verlagen. In Engeland en Amerika noemt men dat kortweg „efficiency”.

Door middel van analyse beperkt men de handelingen van den mensch tot een zekere, nauw omschreven taak. Dit principe is eigenlijk al zeer oud en wordt ook wel arbeidsverdeling genoemd, maar in de allerjongste tijd is men hierin wel heel erg ver gegaan. In vele gevallen zelfs overdreven ver. In sommige landen kan men nu reeds een reactie op deze machinale efficiency constateeren. De „efficiency expert” is niet meer de ongekroonde koning van de na-oorlogsche jaren.

In plaats van de niet denkende automaat, waartoe de mensch in vele gevallen, door te ver doorgevoerde efficiency dreigde te worden afgetakeld, wil men nu weer weldenkende en overwegende individuen, als hoogste schakel in het voortbrengingsproces gaan zien. Men heeft

NATUURBESCHERMING EN BOSCHBOUW 155

gemerkt, dat men ook *te efficient* kan zijn en dat de gevolgen daarvan niet mogen worden onderschat. Ook in de industrie moet men rekening houden met het verschijnsel der afnemende meeropbrengsten en 100 % efficiency geven niet altijd de hoogste uitkomsten.

In de land- en boschbouw is dit in nog veel sterkere mate het geval, dan in de industrie, omdat daar de natuur altijd nog een veel grotere rol in speelt en de natuur is dikwijls — althans naar onze menselijke begrippen gerekend — zoo heerlijk on-efficient. De mensch berekent precies hoeveel kg zaad hij noodig heeft om 1 ha te beplanten. Maar de natuur produceert met kwistige hand duizenden en miljoenen meer zaadjes dan noodig zijn om de voortplanting en de vermeerdering der soorten te bewerkstelligen.

Wanneer een boer een akker met rogge bezaait, dan is het begrijpelijk, dat hij daar rogge van wenscht te oogsten en zooveel mogelijk en zoo goed mogelijk ook. Maar ik houd altijd mijn hart vast als ik een landbouwer zie die dit tot het alleruiterste doordrijft, die niet met 95 % tevreden is, maar ook de laatste 5 % er nog uit wil halen, want ik ben altijd zoo bang, dat de goede man in zijn ijver veel belangrijker dingen over 't hoofd zal zien. Wij leven inderdaad niet van brood alleen.

Ook de moderne ontginners kunnen dikwijls zoo hopeloos efficient zijn. Als men hunne handelingen in details nagaat, dan treft het dat hun overijverigheid dikwijls niets anders dan verkapte geestelijke luiheid en genoegzaamheid is.

Het is toch eigenlijk veel gemakkelijker, om een eng omschreven taak tot het uiterste — het bittere uiterste desnoods — door te voeren, dan om onder het verrichten van die taak steeds een levendig en opmerkzaam oordeel wakker te houden, om daarmee telkens en in ieder detail het uiteindelijk beoogde doel met de aangewende krachten en kosten af te wegen en zich steeds af te moeten vragen: kan het ook anders, en waarom niet?

Ten slotte wil ik hier nog twee voorbeelden uit de praktijk noemen.

Er is — nog niet zoo erg lang geleden — een tijd geweest, dat men in den boschbouw het grootste heil zocht in beplantingen van één enkele houtsoort van zuiver dezelfde leeftijd. Men berekende volgens ingewikkelde formules, dat dit de hoogste opbrengsten zou garandeeren en men zag daarmee geheel over 't hoofd, dat deze zuivere opstanden aan groote gevaren bloot stonden, die de geheele existentie van de bosschen bedreigde en dat men daarmee wel eens te ver van de oorspronkelijke huishouding der natuurbosschen kon zijn afgedwaald. Men keert nu langzamerhand weer terug naar de studie der oerbosschen en zoekt naar nieuwe methoden en wegen die zeker zullen leiden naar exploitatiebosschen, die zonder eenigen twijfel de natuurlijke toestanden in de oerbosschen veel dichter zullen moeten benaderen om hooge en duurzame opbrengsten te garandeeren.

En het laatste voorbeeld is ook uit de boschbouw-praktijk gegrepen.

Een houtvester moet in een bestaand bosch een nieuwe vakgrens (weg) aanleggen. Uit verschillende overwegingen moet die weg 8 m breed gemaakt worden. Hij wordt uitgezet en er moeten natuurlijk verscheidene boomen geveld worden. Het meerendeel dier boomen moet vallen ter wille van den weg. Een gewone boschbaas zal hierin misschien geen probleem kunnen ontdekken. „Als mijnheer den weg wil, dan moeten de boomen, die binnen die 8 m vallen gerood worden en als hij dat niet wil, dan krijgt mijnheer zijn weg niet”, is zoo ongeveer hun redeneering. Nu staan er echter midden op het tracé van dien weg eenige, door hun ouderdom en vorm, zeer bijzonder mooie boomen en onze houtvester zou die zoo gaarne nog sparen.

Hij gaat zinnen of er niet mogelijkheid tot behoud van die boomen bestaat. Hij vraagt zich af waarom de weg precies 8 m breed moet zijn. Het jonge plantsoen, dat aan weerskanten geplant zal worden groeit met den tijd met zijn takken over den weg en aangezien hij die takken niet wil laten opsnoeien (hetgeen aan de natuurlijke bezooming van zijn bosch afbreuk zoude doen) moet hij om een berijdbare wegbreedte van 3 à 4 m over te houden wel de 8 m aanhouden. Maar voorshands is het jonge plantsoen er nog niet en als het er eenmaal is, duurt het nog ettelijke jaren eer de takken een gedeelte van den weg versperren. Voorloopig kunnen dus de

mooie boomen blijven staan. Wanneer ook op sommige plaatsen de weg niet breeder dan 3 m wordt, zoodat twee met hout beladen wagens elkander niet kunnen passeeren, dan is dat per slot van rekening ook geen onoverkomelijk bezwaar, indien maar op het andere en grootste gedeelte van den weg dit wél mogelijk is.

Dit zijn tot nu toe zuiver aesthetische overwegingen geweest waaraan onze houtvester zich heeft overgegeven, maar als hij zich afvraagt of het laten staan van enkele fraaie boomen ook economische beteekenis heeft, dan komt hij tot de aangename ontdekking, dat dit inderdaad ook de verstandigste oplossing is. Door het hakken van een kaarsrechte breede laan in zijn bosch vergroot hij het stormgevaar en de kans dat de wind door de onbeschermden randen zijn bosch zal binnendringen. De eenige boomen, die blijven staan, kunnen de kracht van den storm breken, maar bovendien is een versch gehakte kaarsrechte laan gedurende lange jaren een leelijk gezicht. De gespaarde exemplaren verzachten dien aanblik in hooge mate. Mocht het bosch verkocht worden, dan wordt naast de eigenlijke houtwaarde ook wel degelijk met het uiterlijk daarvan rekening gehouden. De waarde zal door dezen maatregel eerder verhoogd dan verlaagd worden.

Laren N.H.

Ir. W. BURDET.

SEPTEMBER.

Alweer vlindermaand. Let eens op Atalanta en wel op de roode band in den voorvleugel. Vele hebben een wit vlekje in dat rood. Heimans heeft dat vijfenveertig jaar geleden ook al verteld in ons eerste boekje Van Vlinders, Vogels en Bloemen, en die witte vlek zou dan maar zelden voorkomen. Later is beweerd, dat haast alle wijfjes-atalanta's die witte vlek hadden (zie L.N. XL p. 77) en ook alweer dat hij toch ook wel veel bij de mannetjes voorkomt. En nu wordt weer gemeld, dat men dat witte vlekje haast nooit meer te zien krijgt. Frohawk zegt, dat hij in oude verzamelingen die vlek heel dikwijls vindt, maar in nieuwe broedsels heelemaal niet meer b.v. in een stel van 120 beesten. Nu lijkt dat misschien niet van veel belang, maar het heeft toch wel degelijk beteekenis dat dergelijke dingen „gebeuren” al weten wij ook niet waardoor en hoe.

We raken nooit uitgekeken en ieder jaar brengt weer nieuwe ervaringen. Ik was al zoo blij met mijn „vaste datums” zooals „Teunisbloem begint te bloeien 21 Juni” maar 1938 heeft heel wat wijzigingen in den kalender gebracht. Verscheidene rozetten van Teunisbloem en Toorts hebben geweigerd om in bloei te komen. Sommige schijnen dat nu nog in te willen halen maar andere wachten liever tot 1939. Zodoende kunt ge nu zien: najaarskiemplantjes uit zaad van 1937, voorjaarskiemplantjes uit zaad van 1937 (nu meestal reeds tot rozetten opgegroeid) rozetten uit zaad van 1936, die normaal gebloeid hebben; rozetten uit zaad van 1936, die nu beginnen te bloeien en den indruk maken van eerste-jaars-bloeiers; echte eerste-jaars-bloeiers uit kiemplanten van voorjaar '38, rozetten uit zaad van 1936, die hun bloei uitstellen tot 1939. Dit geldt zoowel voor *Oenothera biennis* als voor *Oenothera muricata*. Deze laatste vertoont nog de bijzonderheid, dat de „vertraagde rozetten” niet aangedrukt aan den grond blijven maar opgericht staan. Let er eens op, of andere tweejarige planten zich ook zoo gedragen. Het verschijnsel doet zich ieder jaar voor maar nu, in 1938, wel heel duidelijk.

Stofzaad is nog al aardig te voorschijn gekomen hoewel natuurlijk ook vertraagd. We krijgen nu een kansje om te ontdekken, door welke paddestoel deze plant geregeld wordt vergezeld. Ik weet het nog altijd niet en moet mij er over beklagen, dat ik in dit en ook in andere gevallen zoo weinig medewerking ondervind van onze lezers. De studie van de plantengezelschappen moet zich zeker toch ook bezig houden met de paddestoelen. Aan de plezierige zekerheid dat *Larix* altijd begeleid wordt door *Boletus elegans*, Berk door Vliegenschwam en nog een half dozijn-tje dergelijke feiten, daar hebben we niet genoeg aan. Jarenlange waarneming op een en hetzelfde